

NIVELURI ȘI TIPURI DE EXPRESIVITATE ALE ORALITĂȚII

VIORICA MOLEA

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

Oralitatea presupune un spectru larg de manifestări ale vorbirii: de la formele „substandardului” (Bochmann) până la cele apropiate de limba literară standard. Toate procesele din interiorul oralității sunt în strânsă corelare cu ființa limbii, inclusiv expresivitatea. Imanența acesteia în dimensiunea oralității reprezintă un factor de primă importanță.

Întrucât se vorbește despre o expresivitate implicită a oralității, ne-am propus să relevăm câteva aspecte în acest sens. Nivelurile și tipurile de expresivitate ale oralității constituie, de fapt, fondul pregnanței noastre verbale, al spiritului național.

Problema expresivității în general este complexă, cu aspecte neelucidate, care presupune, din start, o abordare pluridimensională, subliniind, în același timp, că aceasta este o valoare intrinsecă a limbii și vorbirii. Fenomenul expresivității cuprinde întreg fondul comunicativ uman, manifestat fie oral, fie scris: de la aspectul fonologic până la structuri complexe, macro-textuale. Este, așadar, o funcție definitorie a limbajului uman. Dacă vorbim de un limbaj neutru, neafectiv, să zicem, de limbajul standard, deși mulți cercetători îi acordă gradul zero de expresivitate, acesta, totuși, conține o minimă valoare expresivă prin corectitudinea gramaticală, prin logica enunțurilor, prin coerența textului. Vorbim, în cazul dat, de expresivitate, și nu de emotivitate, două concepte pe care unii autori le suprapun nejustificat. Lingvistul rus V. I. Șahovski (1987: 40–47; 49–51) relevă, în urma studierii acestui fenomen:

„În lingvistica modernă deseori se identifică conceptul de «emotivitate» cu cel de «expresivitate», fiind utilizate ca sinonime și studiate în corelare ca părți ale unui întreg. Problema corelării noțiunilor de emotivitate și expresivitate poate fi prezentată în următoarele accepții: 1) emotivitatea este studiată ca o parte componentă a expresivității; 2) expresivitatea – ca o parte componentă a emotivității. Putem spune în mod cert că emotivitatea faptelor de limbă nu depinde de alegere sau de contrapunere. În ceea ce privește expresivitatea, însă, cum susține St. Ullmann, «punctul de sprijin al întregii teorii a expresivității este noțiunea de alegere». [...] Aceeași concepție o împărtășește și E. Coșeriu” (trad. n.).

Și M. N. Kojina (1987: 16) observă că:

„Termenul «expresivitate» este deseori identificat cu cel de «afectivitate», fapt care nu corespunde realității. Bazele extralingvistice ale afectivității și ale expresivității în

structura limbii și a vorbirii nu coincid: dacă afectivitatea este unitatea dintre elementele conștiinței și ale psihicului (intelectual, volitiv, emotiv), atunci, în ce privește expresivitatea, o serie de factori extralingvistici determină scopurile și sarcinile comunicării într-o sferă sau alta. Din această perspectivă trebuie să definim expresivitatea vorbirii“ (trad. n.)

Așadar, se profilează o altfel de înțelegere a expresivității, și anume, că aceasta este mai mult decât pur și simplu afectivitate: este *alegere* și *context* (extraverbal sau situațional). Prin urmare, expresivitatea este *ordinea, cu frumusețea sa rigidă, este spiritul inefabil al unei funcționări perfecte în toate construcțiile noastre de limbaj, deliciul mental al ingeniozității verbale exprimate prin metaforă, prin exercițiul ludic al formelor și al sensurilor*. Când spunem că textul, enunțul, îmbinarea, cuvântul sunt expresive, ne referim la percepția noastră intelectuală, în primul rând, și nu doar la cea emoțională, sentimentală. Drept exemplu poate servi textul științific, marcat de o expresivitate *sobră, non-afectivă*, prin înlănțuirea logică a enunțurilor, prin corectitudine lingvistică la toate nivelurile, prin utilizarea unui lexic adecvat, prin coerența textului în întregime, dar și prin relevanța mesajului. Percepția presupune o conjugare a tuturor valențelor psihicului nostru care s-au acumulat pe parcursul vieții. În această configurație, evident, își găsește loc și *afectivitatea*, ca un atribut provocator de valori și nuanțe, care poate dezvălui expresia naturii umane la nivel fiziologic. Există, prin urmare, o expresivitate *afectivă* și una *non-afectivă*; facem această distincție căci „afectiv” presupune mai mult instinctul primar care declanșează sentimentul sau emoția (lingviștii îi spun, pe bună dreptate, spontană) impulsionate de contextul verbal și situațional imediat.

Vom adăuga, totodată, faptul că se ia în considerare nu doar producerea mesajului expresiv intențional de către emițător, ci și efectele resimțite de receptor. Ion Coteanu remarca, în acest sens:

„Odată cu luarea în considerare a destinatarului, aria preocupărilor noastre se extinde și la efectele mesajului, problemă veche în fond, căci, ca raport între intențiile emițătorului și efectele lor asupra receptorului, ea apare încă de la Ch. Bally. Intențiile coincid sau nu total ori parțial cu efectele. *V a l o a r e a* expresivității este dată de acest fapt, ceea ce ne permite să susținem că expresivitatea se definește și *ca diferența dintre emisie și recepție*, dintre intențiile autorului de mesaje și efectele lor asupra destinatarului.” (Coteanu 1973: 76)

În același timp, sunt delimitate diferite tipuri de expresivitate, semnalate de mai mulți autori, dintre care judicioasă ni se pare a reputatului I. Coteanu. Lingvistul constată că există două tipuri de expresivitate: *latentă* și *dedusă*: „...expresivitatea este *latentă* în cuvânt și *dedusă*, când rezultă din context, inclusiv din contextele situaționale” (Coteanu 1973: 76).

Odată cu aceasta, relevăm și niveluri de expresivitate în funcție de percepția diverselor tipuri de vorbitori. Dacă un text poetic, de exemplu, este expresiv pentru un receptor sensibil, cu un grad avansat de instruire, atunci pentru un vorbitor lipsit de aceste calități intelectuale același text poetic va fi nul din punctul de vedere al expresivității.

Oralitatea este marcată, în primul rând, de o expresivitate *latentă*, conținută în elementele ei verbale, întrucât nota expresivă se conține deja în corpul cuvântului sau al unei structuri unitare și, apoi, de o expresivitate *dedusă* din context, prin care se obțin sensuri metaforice inedite, revelatoare de atitudini și stări.

„Prin expresivitatea stilistică orală”, subliniază D. Irimia, „în actualizarea limbajului popular, întemeiată pe comunicarea lingvistică originară orală, dimensiunea semantică și

dimensiunea stilistică ale textului se întrepătrund într-un raport de maximă solidaritate, așa încât un procedeu stilistic funcționează concomitent ca mijloc de dezvoltare a unui sens și ca mijloc de exprimare a unei atitudini” (Irimia 1999: 84).

Diversele straturi stilistice ale oralității vor fi receptate diferit în funcție de competența culturală (nivelul de civilizare) a individului. Prin urmare, elementele oralității pot avea diferite grade de expresivitate (*redus, mediu, înalt*), precum și tipuri de expresivitate după modul de receptare a vorbitorilor (*majoră, mediocră și umilă*) sau după caracterul discursului, al conversației: solemn, oficial sau relaxat (*sobră, neaoșă*). Cristina Florescu, într-un studiu despre limbajul familiar românesc, delimitează, de asemenea, câteva grade ale expresivității referindu-se strict la limbajul familiar: „...în cazul *familiarului*, spune ea, există, în mod esențial, coloratură afectivă *slabă, medie și maximă*” (Florescu 2006).

Totuși, cercetătoarea nu face distincție între familiar, popular, vulgar, trivial, considerându-le pe ultimele ca făcând parte din limbajul familiar și încercând să departajeze gradele de expresivitate conform stratificării stilistice interne ale acestuia:

„Nu vom avea în vedere, prin urmare, faptele de expresivitate *maximă* [...]; maxima expresivitate înseamnă, pe de o parte, trivialul, injuria, cuprinse în limbaje bine delimitate pe care lingvistica și respectiv stilistica le studiază alături de familiar.” (Florescu 2006)

Nu putem fi de acord cu aceste afirmații, deoarece, pentru noi, elementele de limbaj triviale, injurioase nu pot avea „o maximă” expresivitate. Acestea sunt emotive (și chiar într-un grad maxim), dar au o expresivitate *umilă* în virtutea caracterului marginal, subliminal chiar, al acestui tip de vocabular. Tot C. Florescu aduce argumente notabile privind expresivitatea maximă, contrazicându-se, în același timp. „Pe de altă parte, relevă aceasta, expresivitatea maximă include adresările benefic afective care, cu cât sunt mai expresive, cu atât sunt mai creatoare, tinzând spre poetic” (Florescu 2006).

Gradele de expresivitate a limbajului oral se referă la toate nivelurile limbii: fonetic, lexical, gramatical.

Expresivitatea la nivel lexical, bunăoară, presupune o stratificare a elementelor de vocabular conformă cu mărcile lor stilistice. „Cuvintele sunt percepute ca fiind *nobile* sau *vulgare*, în funcție de vorbitorii care le utilizează, de asociațiile fonice și semnificative pe care le trezesc, în funcție de situațiile în care sunt folosite”, remarcă savantul de renume mondial Eugen Coșeriu (2009: 196). Referindu-ne la relația emițător-receptor, precum și la tipul acestora după nivelul de instruire, există expresivitate *majoră latentă*, care poate fi relevată în elementele așa-zis poetice (populare, familiare, regionale), cum ar fi: *făptură, gureș, domol, molatic, galeș* etc.; neologice, pătrunse, mai întâi, în limbajul oral, bunăoară, *story, fresh, glamour* etc.; în structuri unitare metaforice, precum frazeologismele din stilul înalt, biblice: *a se încorona cu lauri, piatra de încercare, Turnul Babel, mare-i grădina ta, Doamne, sau sfânta sfințelor, deșertăciunea deșertăciunilor, al nouălea cer, a trăi ca în sânul lui Dumnezeu, înger păzitor* etc.; în expresii populare subtile precum *alb ca neaua, frumos ca un soare, înalt ca bradul, negru ca pana corbului, roșu ca macul, albastru ca cerul, sânge albastru* etc. La nivel morfo-lexical, valoarea expresivă a elementelor orale este sesizată în formele diminutive apreciative (*puișor, copilaș, obrăjori* etc.), în interjecțiile care exprimă satisfacția, uimirea, încântarea (*ah!, super!, da-a-a!, uau!* etc.). Sintaxa oralității este prin excelență expresivă, redând variatele modulații de construcție a enunțului în manieră relaxată, ignorând, de multe ori, rigurile normei literare.

Expresivitatea *mediocră latentă* se manifestă, după cum spuneam, în elementele de limbaj populare, argotice, familiare, regionale, de jargon, urbane, „la modă”. „Expresivitatea mediocră îi are ca protagoniști pe majoritatea indivizilor cu o pregătire intelectuală medie și o sensibilitate redusă. De regulă, nivelul de pregătire intelectuală influențează direct asupra sensibilității” (Molea 2010: 29). Acest tip de expresivitate este relevat preponderent în lexic sau în structurile unitare (frazelogisme, locuțiuni). De exemplu, *mahăr, vrăjeli, pohtă, șnapan, macho, loser, băscălie, codoșlăcuri*; expresii: *deștept ca oaia, a fi buricul pământului, și-a tras look nou!, a fi pe flow* („îți merge bine, îți ies toate planurile”) etc.

Elementele vulgare, periferice, barbarisme țin mai mult de expresivitatea *umilă latentă*. „Expresivitatea *umilă* este specifică grupului de indivizi care n-au avut și nici n-au tins să aibă acces la cultură, deci, cu un nivel intelectual infim și o sensibilitate adecvată acestui nivel. Acest tip de expresivitate ține de un limbaj specific, impregnat de argouri, elemente vulgare (...), ce poate stârni o sensibilitate mai mult carnală decât spirituală.” (Molea 2010: 29)

De regulă, este vorba despre un limbaj indecent, injurios, agresiv. „Vocabularul licențios este specific unor grupări sociale mai puțin cultivate”, susține cercetătoarea V. Bușmachi (2012). „Lexicul injurios”, punctează lingvista, „conține cuvinte care denumesc funcții fiziologice, părți ale corpului omenesc etc., fiind reprezentat de acte de limbaj specifice ca imprecăția, insulta. Limbajul injurios are un potențial violent, care variază în funcție de situație” (Bușmachi 2012: 165). De exemplu, *bou, porc, măgar* (cu referire la persoane), *împuțit, răpănos, jegos, a freca menta, a se screme să facă ceva* etc.

Prin specificul său intrinsec, putem spune, prin urmare, că există două categorii mari ale oralității: *standard* (în clasificarea lui D. Irimia, *derivată*) și oralitatea *substandard* (*originară*, în viziunea lui D. Irimia; termen preluat de la cercetătorul Klaus Bochmann (2004: p. 151). I. Iordan încerca, de asemenea, o delimitare în cadrul oralității, pe la mijlocul anilor '60 ai secolului trecut, relevând două tipuri: *academică* și *familiară*, cea din urmă având, la rândul ei, aspectele „cult”, „mai puțin cult” și „incult”:

„Limba vorbită are și ea, la rândul ei, mai multe aspecte, după conținutul celor spuse de subiectele vorbitoare, adică după cunoștințele lor de tot felul, apoi (la numeroși oameni) după împrejurările exterioare în care se găsesc, după starea psihică (aceasta la toți vorbitorii) etc. Avem, astfel, o limbă vorbită am zice *academică* (folosită de profesori la lecțiile lor, de conferențiarilor publici la conferințele lor etc.), care corespunde limbii scrise științifice și nu diferă de aceasta aproape prin nimic [...]. Avem apoi o limbă vorbită *familiară* (mă refer iarăși la oamenii culți), întrebuințată în relațiile curente dintre membrii familiei, dintre prieteni și cunoscuți intimi etc., o limbă mai simplă, mai naturală, plină adesea de culoare și de cuvinte expresive etc.” (Iordan 1956: 22)

În categoria oralității *standard* pot fi încadrate: româna *conversațională neutră*, oralitatea *ca discurs* (academic, politic, socio-cultural). Expresivitatea limbajului oral, astfel, poate fi *sobră* în varianta *standard*, marcată de respectarea normelor literare, prin urmare, de corectitudine, logică în alcătuirea enunțurilor, coerență (aici se includ discursul elaborat, un răspuns oral al unui elev/ student, o comunicare științifică, o conferință, o prelegere, precum și o conversație întreținută cu un funcționar într-o instituție publică). Acest tip de expresivitate este mai puțin afectiv, dar relevant prin formă și fond. Se evidențiază prin prestația intelectuală, și nu prin cea emoțională. Prin urmare, acesta poate avea un grad minim de expresivitate afectivă sau expresivitate extraverbală (prin maniere elegante, politețe rafinată etc.). Are atât caracter colocvial, cât și de discurs. Aici putem delimita expresivitatea *non-afectivă*

și *afectivă, majoră și mediocră*; foarte rar – expresivitatea *umilă*. Putem vorbi, în acest caz, de funcțiile *conativă, referențială, fatică, expresivă*.

Expresivitatea *neaoșă*, specifică limbajului oral, varianta *substandard*, presupune mai multe aspecte în funcție de registrul stilistic al acestuia (al limbajului oral – n.n.). În categoria oralității *substandard* pot fi încadrate: *oralitatea populară, familiară, argotică, regională, vulgară; elementele urbane „la modă”, jargonul, barbarismele*. Aceasta presupune toate tipurile de manifestări ale limbajului oral în familie, în cercul restrâns de prieteni, între colegi, într-o comunitate rurală, într-un colectiv de muncitori, pe stradă sau în alte împrejurări (de exemplu, o discuție între doi prieteni apropiați, între doi consăteni, între doi necunoscuți care se ceartă și uită de anumite convenții sociale etc.) Acest tip de oralitate este preponderent colocvial. Este marcat de o expresivitate *afectivă* (cu elemente *non-afective*) *mediocră și umilă*, dar și de o expresivitate *majoră*. Aici se manifestă, în special, funcțiile *fatică și expresivă*.

Substandardul se manifestă mai mult în lexic decât în morfologie și sintaxă, de aceea, aici, putem vorbi, în special, de o expresivitate *latentă* (în accepția lui I. Coteanu), adică implicită, conținută în înseși elementele substandardului. Expresivitatea *dedusă* (în aceeași accepție), ce reiese din context, a elementelor orale colocviale, familiare, populare se conturează în textele literare și publicistice, în care acestea sunt utilizate în mod deliberat, cu anumite funcții pragmatice și valori stilistice. Acest tip de expresivitate este atitudinal, ține de afectivitate, fiind marcat de percepția, de sensibilitatea și intimitatea eului vorbitorului. Au o expresivitate *umilă* secvențele verbale atinse de vulgaritate, de obscenitate, de violență sau de agresivitate, de familiaritate nepermisă, injurioasă precum: *retardați, pleavă, oligofreni, scursuri, dobitoci, golani, gunoaie, derbedei, boi, porci, viermi* (cu referire la persoane) etc.

Totodată, fiecare nucleu stilistic al oralității substandard poate avea diverse grade de expresivitate. Gradul cel mai *înalt* de expresivitate îl conține limbajul popular, familiar, care este relevat atât în lexic, cât și în gramatică, fonetică, frazeologie, cu pregnante mărci stilistice ca diminutival, apreciativ, augmentativ, ironic, peiorativ, depreciativ (*taman, moftangiu, sporovăială, hăbăuc, amărât, șmecheraș, minciunile, femeiușcă, prichindel, zorzoane, căsoi, fătoi, băiețoi, a o lua pe arătură, când și-o vedea ceafa, după bunul plac, papă-lapte, burtă-verde, cu obrazul gros, a lăsa cu ochii în soare, cu inima cât un purice, a avea harțag* etc.). Aceste elemente verbale au un conținut expresiv latent, în însăși substanța lor, manifestat prin conjugarea perfectă, armonioasă dintre fond și formă, exprimând ingenuitatea spiritului național. Nu este de mirare, prin urmare, că aceste mostre de limbaj sunt întâlnite frecvent în textul artistic sau publicistic, preferate pentru pregnanța firească și forța sugestivă autentică. Iată un exemplu:

- (1) *Totuși, când un cogeamite șef de stat îndrugă verzi și uscate fără să pună vreun preț pe cuvintele sale, miroase a caz clinic. Mai cu seamă că nu-i greu deloc să-l prinzi cu minciuna când vorbește de pe pereți.* (P. Bogatu, „Ce ar fi dacă Rusia ar dispărea de tot?”, jurnal.md, 24.09.13, <http://www.jurnal.md/ro/news/ce-ar-fi-daca-rusia-ar-disparea-de-tot-1157010/>).

Cuvintele și expresiile frazeologice populare utilizate în textul publicistic de la (1) acordă pregnanță, sugestivitate, o încărcătură emotivă de revoltă și frustrare, în același timp cu semnificații mult mai adânci decât apar la prima vedere.

Un grad *mediu* de expresivitate îl conțin elementele regionale, argotice, neologice (la modă), familiare, colocviale, cu mărcile stilistice depreciativ, peiorativ, ironic (*gașcă, mahăr,*

neică, țată, a ciordi, barosan, mișto, gagi, nașpa, fresh, party, hipster, hippi, boss, speech etc.). În textele scrise (artistice sau publicistice) impactul expresiv este mai mare, având, pe lângă variatele valori și funcții pragmatice, stilistice, și rolul de a apropia textul de modul de exprimare familiar cititorului. De exemplu:

- (2) Gabriela Cristea, apariție **“uau”! Și-a tras look nou!** (titlu, enational.ro, 13.09.13);
- (3) Liceenii vor haine și **gadgeturi**, nu conturi de economii (titlu, enational.ro, 12.09.13)
- (4) Lipsesc numai imaginile **fresh** de la fața locului, cu George Becali dând glas unor memorabile impresii, dar golul s-ar putea umple, dacă televiziunile s-ar gândi să producă un **reality show**. Cu siguranță, ar bate la **rating** orice alt produs, România urmărind **cu sufletul la gură** partida de table a lui „**nea Gigi**” cu gardienii. (Rodica Ciobanu, „O piedică în calea uitării”, *gandul.info*, 16.07.13, <http://www.gandul.info/puterea-gandului/o-piedica-in-calea-uitarii-11127102>)

Grad *redus* de expresivitate au elementele familiare, vulgare, triviale, barbare, care, în utilizarea lor obișnuită, sunt mai mult degajarea unor tensiuni interioare decât nevoia de comunicare eficientă și calitativă, având, de asemenea, mărci stilistice precum ironic, vulgar, peiorativ, depreciativ (*jigodie, rapăn, lăhăieli, a duhni, a terfeli, burdihan, mutră, mardeală, krutoi, bidlo, barzoi* – cuvinte argotice din limba rusă – n.n. –, *potlogar, clănțau, șmenari, cocăləri, măscară, a fi de rahat, a pune cu botul pe labe* etc.). În textele literar-artistice sau publicistice, însă, aceste elemente pot avea valori stilistice pertinente:

- (5) *A fost bine, FILIT, Festivalul Internațional de Literatură și Traducere mi-a dat prilejul să mai scot botul din lăturile bordelului politic, pe care le adulmec cotidian, descriind apoi odorile pentru publicul interesat, și să mă aerisesc puțin la cap.* (C. T. Popescu „Eminescu să ne judece?”, *gandul.info*, 27.10.13, <http://www.gandul.info/puterea-gandului/eminescu-sa-ne-judece-11570735>)

În pasajul respectiv, elementele vulgare, *botul, lăturile*, relevă o stare de spirit marcată de dezgust profund și detașare de probleme și situații sufocante ale unei politici degradante. În alte texte, astfel de specimene nu-și justifică prezența:

- (6) *Eu aș vrea ca acest analist care îl jălește pe Ghimpu să se ducă pe trei zile la Freneticul de la Colonița ca să nu fie scos din bou, precum nu-s scoase din vacă colegele-i de fracțiune.* (Igor Năframă „Pașanul Cel de Sus și analistul cel de jos”, *saptamina.md*, 19.04.13);
- (7) **Măi Fulică** – scriem noi acum afectiv, – tu vii la noi **când îți arde curul**; de ce n-ai venit atunci când Curtea a dat foc la țară? (V. Mihail, „Ostaticii clasei suprapuse. Cinică și criminală”, *saptamina.md*, 31.05.13)

Aici, cuvintele sau expresiile triviale sunt utilizate cam forțat, din punctul nostru de vedere, cu pretense valori stilistice. Ele trezesc mai curând senzații de stinghereală, deranjând bunul simț.

Din cele expuse până aici, se observă lesne că nu se poate face totuși o demarcație strictă între aceste straturi stilistice ale oralității, întrucât unele aspecte (d. ex., mărcile *familiar, depreciativ, peiorativ, ironic*) se regăsesc în toate tipurile prezentate, iar gradele de expresivitate nu pot fi delimitate tranșant în virtutea labilității acestei însușiri în funcție de

contextul lingvistic și situațional. Uneori un element al limbajului vulgar, injurios, poate avea o pondere expresivă mult mai mare decât alte semne considerate astfel în mod implicit. De exemplu, în enunțul următor:

- (8) *El slujește la stăpân – ieri la unul, azi la altul. Și deoarece acesta îi cere, el se dă cu zgaibele în sus pe blog și îi arată dosu' celui indicat de patron.* (C. Tănase, „Cine îi arată pisica bloggerului agramat?”, timpul.md, 28.06.12)

Expresiile familiar-vulgare, folosite de autor, au o forță de sugestie remarcabilă, satirizând, zeflemisind și inculpând o tendință reprobabilă în sfera jurnalismului de blog, servilismul plătit.

În concluzie, relevăm următoarele:

1. Oralitatea este marcată de expresivitate prin însuși statutul său de limbaj afectiv, ingenuu, spontan.

2. Expresivitatea nu presupune doar afectivitate, ci și ordinea, cu frumusețea sa rigidă, spiritul inefabil al unei funcționări perfecte în toate construcțiile noastre de limbaj.

3. Există diverse tipuri ale expresivității limbajului în general. Pentru a dezvălui potențialul expresiv al celui oral, noi am preluat clasificarea lui I. Coteanu, și anume: *latentă* și *dedusă*. Expresivitatea oralității, în acest sens, este, în cea mai mare parte, latentă. În același timp, elementele oralității pot avea diferite grade de expresivitate (*redus, mediu, înalt*), precum și tipuri de expresivitate după modul de receptare a vorbitorilor (*majoră, mediocră* și *umilă*) sau după caracterul discursului, al conversației: solemn, oficial sau relaxat (*sobră, neaoșă*).

4. Întrucât spunem că elementele verbale ale oralității au, în general, o expresivitate latentă, distingem, prin urmare, expresivitatea *majoră latentă, mediocră latentă* și *umilă latentă*.

5. Delimităm, astfel, două mari categorii ale oralității, fiecare având un specific al expresivității: oralitatea *standard*, marcată de o expresivitate *sobră*, și *substandard*, determinată de o expresivitate *neaoșă*.

6. Pregața oralității substandard se manifestă în diverse grade pentru fiecare nucleu stilistic al acesteia.

7. Totodată, elementele oralității de toate tipurile, fiind inserate în context, pot obține valori stilistice, funcții pragmatice notabile, în acest caz, fiind vorba de expresivitatea *dedusă*.

Nu putem spune, desigur, că am epuizat subiectul privind tipurile și gradele de expresivitate ale limbajului oral, întrucât mai sunt atâtea aspecte, nuanțe care trebuie elucidate. Totuși, am relevat unele evidențe care țin de anumite trepte perceptibile în gradarea valorii expresiv-afective a oralității. Acestea reprezintă doar niște repere pentru cercetări ulterioare.

BIBLIOGRAFIE

Bochmann Klaus, 2004, *Limba română: istorie, variante, conflicte, o privire din afară*, Chișinău, Cartdidact.

Bușmachi, Victoria, 2012, „Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române”, *Philologia*, mai – august, LIII, 2012, Chișinău.

Coșeriu, Eugen, 2000, *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău, Editura Arc.

- Coșeriu, Eugen, 2009, *Omul și limbajul său. Antologie, argument, note, bibliografie și indici de Dorel Fînaru*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Coteanu, Ion, 1973, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, București, Editura Academiei R.S.R.
- Iordan, Iorgu, 1956, *Limba română contemporană*, București, Editura Ministerului Învățământului.
- Irimia, Dumitru, 1999, *Introducere în stilistică*, Iași, Editura Polirom.
- Florescu, Cristina, 2006, „Considerații cu privire la limbajul familiar românesc”, București, Editura Academiei Române, <http://calliope22.files.wordpress.com/2011/03/limbajul-familial-romanesc.pdf>, accesat la 17.07.12.
- Kojina, Marina N., 1987, „О языковой и речевой экспрессии и ее экстралингвистическом обосновании” [„Despre expresia verbală și linguală și despre fundamentarea ei extralingvistică. Aspecte ale stilisticii expresivității”]. În cartea *Проблемы экспрессивной стилистики*, Rostov pe Don, Editura Universității din Rostov, p. 8–17.
- Molea, Viorica, 2010, *Valori expresive ale frazeologismelor în opera dramatică*, Chișinău, Editura Prut Internațional.
- Șahovski, Vladimir I., 1987, „Ономазиологический и семасиологический аспекты экспрессивности” [„Aspecte onomasiologice și semasiologice ale expresivității. Aspecte ale stilisticii expresivității”]. În cartea: *Проблемы экспрессивной стилистики*, Rostov pe Don, Editura Universității din Rostov, p. 40–47.

THE EXPRESSIVENESS OF ORALITY

(Abstract)

The article reveals some aspects which deal with the oral speech expressiveness. The author points out some elements connected with the oral speech expressiveness, including some hierarchies. In spite of different taxonomies related to this phenomenon, the author mentions more types of oral speech expressiveness and its multiple verbal nuclei. Different linguistic layers of oral speech have various levels of expressiveness (low, medium, high). So, multiple forms of oral speech can be decoded differently, depending on the cultural competence of the person, as well as on the way the person intercepts it (major, poor, low expressiveness). Thus, the levels and types of oral speech expressiveness constitute the basis of verbal communication and reflect the national mentalities.